

ЗАЦВЕРДЖАНА
Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
18.06.2020 № 136

Вучэбная праграма факультатыўных заняткаў
«Мастацкая апрацоўка саломкі»
для V класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы
агульнай сярэдняй адукацыі

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Сапраўдная вучэбная праграма прызначана для V класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі

2. Сапраўдная вучэбная праграма разлічана на 35 гадзін (1 гадзіна ў нядзелю).

У сапраўднай вучэбнай праграме змястоўны і працэсуальны (дэманстрацыі, практычныя заняткі) кампаненты вучэбнага матэрыялу структураваныя па тэмах.

Колькасць вучэбных гадзін, якая адведзена ў главе 2 сапраўднай вучэбнай праграмы на вывучэнне вучэбнага матэрыялу адпаведнай тэмы, з'яўляецца прыкладнай і залежыць ад відаў дзейнасці, якія арганізуюцца настаўнікам, і вучэбна-пазнавальных магчымасцей вучняў. Настаўнік мае права пераразмеркаваць колькасць гадзін на вывучэнне тэм у межах 35 гадзін.

3. Мэта – фарміраванне культуратворчай асобы вучня, яго творчай індывідуальнасці, актывізацыя духоўнага патэнцыялу, стымуляванне здольнасцей для актыўнага ўдзелу ў працэсах, характэрных для сучаснага грамадства.

4. Задачы:

засваенне і спасціжэнне культурнага вопыту беларускіх майстроў, далучэнне да вытокаў духоўнасці праз вобразную сістэму твораў дэкаратыўна-пракладнага мастацтва (геаметрычная аплікацыя саломкай, аплікацыя з крывалінейных матываў, саломпляценне);

увядзенне ў свет каштоўнасцей свайго народа, знаемства з нацыянальнымі і рэгіянальнымі культурнымі традыцыямі, станаўленне нацыянальна-культурнай ідэнтыфікацыі вучняў, разуменне сябе і сваёй дзейнасці ў гісторыка-культурным працэсе;

духоўнае ўзбагачэнне ў працэсе свядомага ўспрымання мастацкай спадчыны, авалоданне культуратворчым вопытам трансфармацыі жыццевых назіранняў ў мастацкія вобразы;

развіцце культуратворчага патэнцыялу вучняў як спосабу іх самарэалізацыі.

5. Формы і метады навучання і выхавання рэкамендаваны з улікам узроставых асаблівасцей вучняў V класа, змястоўнага і працэсуальнага кампанентаў навучальнага матэрыялу. Формы, метады і сродкі навучання і выхавання павінны быць нацэлены на вучня як цэнтральную фігуру адукацыйнага працэсу, стымуляванне яго вучэбнай дзейнасці, развіцце самастойнасці ў вучэнні. Выкарыстоўваюцца практычныя, наглядныя, славесныя метады навучання, індывідуальныя, групавыя, калектыўныя

формы, майстар-класы, флэш-мобы, выставы (тэматычныя і выніковыя). На першых практычных занятках настаўніку мэтазгодна выкарыстоўваць індывідуальную форму работы з навучэнцамі. Пры арганізацыі практычнай працы, настаўнік павінен звярнуць увагу на выкананне правіл бяспечных паводзін і санітарна-гігіенічных патрабаванняў. Праграма прадугледжвае паслядоўнае развіццё ведаў і ўменняў, атрыманых вучнямі ў працэсе навучання.

Тэарэтычныя заняткі з мэтай успрымання мастацкай спадчыны дэкаратыўна-пракладнога мастацтва ў праграме ўяўляе адносна самастойную сістэму вучэбных заняткаў. Іх мэта – сістэматычнае ўключэнне асобы дзіцяці ў свет мастацкай культуры, вобразаў, засваенне і спасціжэнне культурнага вопыту майстроў дэкаратыўна-пракладнога мастацтва ў цэлым і мастацкай апрацоўкі саломкі ў прыватнасці, далучэнне да яго вытокаў, уводзіны ў свет каштоўнасцей свайго народа. Практычныя заняткі ўключаюць наступныя віды практычнай дзейнасці:

маляванне – стварэнне стылізаваных выяў, арнаментальных матываў, эскізаў пано ў розных тэхніках апрацоўкі саломкі, уменне ствараць мастацкія вобразы;

канструяванне – стварэнне ўмоўна-пласкасных прадметаў, аб'ектаў, матываў, сюжэтаў, паўаб'ёмных арнаментальных кампазіцый; сюжэтна-тэматычных кампазіцый у тэхніцы аплікацыі з адвольных крывалінейных матываў, аб'ёмных мастацкіх вобразаў ў тэхніцы саломпляцення;

аздабленне – дэкарыраванне розных аб'ектаў працы плоскімі, рэльефнымі і аб'ёмнымі элементамі рэалістычнага, дэкаратыўнага і іншага характару.

6. Асноўныя патрабаванні да вынікаў засваення зместу вучэбнага матэрыялу выяўляюцца ў тым, што ў навучэнца будуць сфарміраваны:

6.1. веды:

асноўных відаў дэкаратыўна-пракладнога мастацтва, яго вытокаў і традыцый;

асноў дэкаратыўнай перапрацоўкі прыродных форм, стылізацыі;

асаблівасцей выканання твораў у розных тэхніках апрацоўкі саломкі;

тэндэнцый развіцця сучаснага народнага мастацтва Беларусі, рэгіянальных асаблівасцей вырабаў з саломкі;

пра віды кампазіцыі (прадметная, сюжэтна-тэматычная, арнаментальная);

законаў і заканамернасцей пабудовы сюжэтна-тэматычнай кампазіцыі;

відаў арнаментаў і спосабаў пабудовы;

6.2. уменні:

стварэння эскізаў, форэскізаў, схем пабудовы кампазіцыі;

выканання лінейнага варыянту, дэталіроўкі;
каляровага вырашэння кампазіцыі;
стылізацыі і абагульнення формы;
перадачы асаблівасцей прыродных форм у розных тэхніках
дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва;

6.3. навукі дэкарыравання розных аб'ектаў працы плоскімі, рэльефнымі і аб'ёмнымі элементамі рэалістычнага, дэкаратыўнага і іншага характару.

ГЛАВА 2 ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Вытокі і традыцыі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларусі. Аплікацыя з адвольных, крывалінейных матываў, геаметрычная аплікацыя адрозненні і асаблівасці выканання (1 гадзіна)

Багацце і разнастайнасць беларускага народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, яго асноўныя формы і арнаментальныя матывы, адметныя рысы. Гісторыя ўзнікнення дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларусі. Узнікненне новых арнаментальных матываў – складаных геаметрычных кампазіцый, рэалістычных раслінных і зааморфных матываў.

Аплікацыя. Тэхніка аплікацыі з саломы. Віды арнамента: геаметрычны, раслінны, антрапаморфны, архітэктурны, зааморфны, сюжэтна-выяўленчы.

Асноўныя віды аплікацыі саломкай (аплікацыя з геаметрычных элементаў (інкрустацыя), якой аздабляюць драўляныя вырабы; аплікацыя пераважна расліннага характару, для вырабу дываноў, пано на тканіне ці кардоне). Тэхналогія аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў і геаметрычнай аплікацыі саломкай.

Тэма 2. Дэкаратыўная перапрацоўка прыродных форм (стылізацыя). Раслінны, зааморфны, антрапаморфны, архітэктурны матывы у аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў (2 гадзіны)

Гісторыя ўзнікнення беларускага арнамента. Значэнне вуснай народнай творчасці пры яго распрацоўцы, традыцыйнае выкарыстанне арнаментальных матываў у розных відах дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Віды арнамента, правілы пабудовы, кампазіцыі. Сувязь і суадносіны зместу, формы арнамента з прызначэннем рэчы. Асаблівасці мастацкай перапрацоўкі прыродных форм (стылізацыя), асаблівасці пабудовы геаметрычнага, расліннага, зааморфнага, антрапаморфнага і

архітэктурнага арнаментаў. Выкарыстанне відаў арнамента пры выкананні твораў мастацтва ў розных тэхніках апрацоўкі саломкі.

Тэма 3. Кампазіцыя, арнамент у аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў. Колер і яго роля ў аплікацыі (1 гадзіна)

Этапы пабудовы кампазіцыі (выбар тэмы ў адпаведнасці з прызначэннем прадмета, выкананне шэрагу чорна-белых ці каляровых эскізаў, прамалеўка дэталей кампазіцыі).

Знаемства з паняццем «арнамент» і яго асноўным прызначэннем. Віды арнаментаў, правілы састаўлення.

Апрацоўка саломкі: спосабы адбельвання, фарбавання, таніравання.

Тэма 4. Праца над форэскізам арнаментальнай кампазіцыі ў паласе, крузе, квадраце (на выбар). Выкананне эскіза ў колеры (2 гадзіны)

Практычныя заняткі:

1. Выдзяленне асобных груп узораў і іх аб'яднанне ў адзінае цэлае, пазбяганне фрагментарных вырашэнняў. Закончанасць, замкненасць узора ў выбранай плоскасці, цэласнасць успрымання вырабу. Стварэнне арнаментальнай кампазіцыі ў паласе, крузе, квадраце (на выбар).

Тэма 5. Тэхналогія нарыхтоўкі, апрацоўкі і падрыхтоўкі саломкі да працы. Матэрыялы, інструменты і прыстасаванні (2 гадзіны)

Нарыхтоўка, апрацоўка, падрыхтоўка саломы для работы. Тэхналогія геаметрычнай аплікацыі, спосаб насцілу, квадратная, рамбичная, трохкутная сетка.

Тэхналогія аплікацыі з крывалінейных матываў, разметка, накладванне дэталей, падрыхтоўка асновы для аплікацыі.

Асноўныя інструменты для работы: нож-разак (касячок), заточаны пад вуглом у 45° , звычайны сцізорык, лязо якога не павінна мець шчарбін, прабойнікі ці паўкруглыя стамескі для выразаання дэталей ўзору, манікюрныя нажніцы, пэндзлік для лаку і клею, лінейка, вугольнік, алоўкі, капірка.

Тэма 6. Выкананне закладкі, паштоўкі. Разметка, падрыхтоўка саломкі да працы (таніраванне, фарбаванне, адбельванне), накладванне асноўных элементаў з саломкі (2 гадзіны)

Спецыфіка работы ў тэхніцы аплікацыі саломкай з адвольных крывалінейных матываў (пазбягаць заклеявання саломкай усёй плошчы малюнка, залішне не ўскладняць кампазіцыю мелкай дэталіроўкай).

Паслядоўнасць выканання аплікацыі саломкай (разметка, перавод эскіза на фон (пры дапамозе капірки, пры дапамозе трафарэта, ад рукі,

альбо пры дапамозе тэхнічных сродкаў), апрацоўка і падрыхтоўка саломы, наклеиванне саламяных стужак, стварэнне насцілу, выразанне дэталяў, наклеиванне дэталяў на аснову, аздабленне работы).

Тэма 7. Тэматычная кампазіцыя ў аплікацыі з адвольных, крывалінейных матываў і асаблівасці яе ўвасаблення (1 гадзіна)

Віды кампазіцыі: (прадметная, сюжэтная, арнаментальная).

Законы і заканамернасці пабудовы тэматычнай кампазіцыі. Эскіз, схема пабудовы, лінейны варыянт, этапы яго стварэння, дэталіроўка.

Патрабаванні да аплікацыі: падбор саломы па колеру, насціл, напрамак саломы, наклеиванне на аснову, акуратнасць.

Тэмы 8. Стварэнне тэматычнай кампазіцыі да дэкаратыўнага пано памерам 20 x 30 см (9 гадзін)

Практычныя заняткі:

2. Выкананне схемы пабудовы кампазіцыі. Праца над форэскізам кампазіцыі, дэталізацыя. Выкананне лінейнага варыянта, колеравае вырашэнне кампазіцыі. Падрыхтоўка асновы, саломкі (адбельванне, таніраванне, фарбаванне). Разметка. Набор асноўных і дадатковых элементаў кампазіцыі.

Тэма 9. Тэндэнцыі развіцця сучаснага народнага мастацтва Беларусі. Рэгіянальныя асаблівасці вырабаў з саломкі (1 гадзіна)

Функцыі народнага мастацтва: практычная і дэкаратыўная. Развіцце сучасных мастацкіх промыслаў.

Вызначэнне рэгіянальных асаблівасцяў вырабаў з саломкі на прыкладзе дываноў, зробленых у тэхніцы аплікацыі саломкай на паўднёвым-усходзе і паўночным-захадзе.

Тэмы 10. Стварэнне эскіза арнаментальнай кампазіцыі дэкаратыўнай дошкі ў тэхніцы геаметрычнай аплікацыі (8 гадзін)

Практычныя заняткі:

3. Стварэнне эскіза арнаментальнай кампазіцыі дэкаратыўнай дошкі ў тэхніцы геаметрычнай аплікацыі. Падрыхтоўка саломкі да працы (адбельванне, таніраванне, фарбаванне). Наклеиванне асноўных і дадатковых элементаў з саломкі. Разметка. Набор асноўных і дадатковых элементаў кампазіцыі.

Тэма 11. Шэдэўры народнага саломапляцення, вытокі і традыцыі (1 гадзіна)

Знаемства з гісторыяй развіцця і станаўлення беларускага саломапляцення. Выкарыстанне матэрыялаў і прыстасаванняў,

неабходных для працы: сцізорык, нажніцы, ніткі. Спосабы нарыхтоўкі саломкі, падрыхтоўка да працы, апрацоўка (выкарыстанне колера). Віды пляцення: плоскія, аб'ёмныя, вітыя, прасторавыя.

Тэма 12. Саламяныя павукі. Спосабы і прыемы пляцення (3 гадзіны)

Знаемства з павукамі, іх разнавіднасцямі, функцыямі (аздабленне жылля, абарона ад нячыстай сілы), канструкцыямі. Выкарыстанне тэхналагічных карт для стварэння твора.

Тэма 13. Саламяная пластыка (2 гадзіны)

Знаемства з саламянай пластыкай і яе асаблівасцямі. Выкананне невялікіх саламяных фігурак жывел, птушак, людзей. Выкарыстанне тэхналагічных карт. Тэхналогія стварэння.